

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કેરળ રાજ્ય વિજ્ઞાન અને તકનીકી સંગ્રહાલય

વિરૂદ્ધ

રામબલ કંપની અને અન્યો.

ઓગસ્ટ ૨, ૨૦૦૬

[અરિજીત પસાયત, ન્યાયમુર્તિશ્રી અને લોકેશ્વર સિંહ પંતા, ન્યાયમુર્તિશ્રી]

પ્રેક્ટિસ અને પ્રક્રિયા: (એકલ ન્યાયાધીશ) સિંગલ જજ દ્વારા ડિવિઝન બેન્ચ ને ચોક્કસ પ્રશ્ન પર કરવામાં આવેલ સંદર્ભ---ઠરાવ્યુ : બેન્ચે માત્ર તે જ પ્રશ્નનો નિર્ણય લેવો જોઈએ, જેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

પ્રતિવાદી નં. ૧ એ મકાનના નિર્માણ માટે અપીલકર્તા-સોસાયટી સાથે કરાર કર્યો હતો. તેમની વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો અને અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદી નં. ૧. (ને તા.) ૬/૧૧/૧૯૯૦ ના રોજ એક નોટિસ જારી કરી હતી જેનો પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા યોગ્ય જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો. ૧૨.૧.૧૯૯૮ (ના રોજ) પર, પ્રતિવાદી નં. ૧ ને મહેસૂલ વસૂલાત અધિનિયમની કલમ ૩૪ હેઠળ નાયબ તહસીલદાર તરફ થી માંગ નોટિસ મળી.(મળેલ)

પ્રતિવાદી નં. ૧ (ના) એ સિંગલ જજ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવેલી ડિમાન્ડ નોટિસને રદ કરવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન દાખલ કરી

હતી. પ્રતિવાદી નં. ૧ એ સિંગલ જજ સમક્ષ દલીલ કરી હતી કે કરારનો ભંગ સ્વીકારવામાં આવ્યો નથી, તેથી અપીલકર્તા પ્રતિવાદી નં. ૧. કે (ના વિરુદ્ધ) સમગ્ર કાર્યવાહી સમય-(મર્યાદિત) પ્રતિબંધિત છે. અપીલકર્તાનું વલણ એ હતું કે તે રાજ્યની માલિકીની સોસાયટી છે અને તેથી, મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૧૨ લાગુ પડે છે અને તે દ્રષ્ટિએ, ઉઠાવવામાં આવેલી માંગ સમયસર છે. ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, સિંગલ જજે આ બાબતને ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ મૂકી હતી.

ડિવિઝન બેન્ચે એ આધાર પર કાર્યવાહી કરી કે જાણે મુખ્ય પ્રશ્ન જે વિચારણા માટે ઉભો થયો હોય તે એ હતો કે જ્યારે કરારની શરતોનો ભંગ સ્વીકારવામાં આવતો નથી, ત્યારે કરારધારક માટે (કરાર) ભંગના વિવાદિત પ્રશ્ન પર નિર્ણય લેવાનો તેમજ ભંગથી ઉદ્ભવતા ગુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવાનો અધિકાર છે કે કેમ અને એવું ઠરાવ્યું કે કરાર કરનાર પક્ષોમાંથી કોઈ એક ભંગના વિવાદિત પ્રશ્ન પર નિર્ણય લઈ શકતો નથી તેમજ ભંગથી ઉદ્ભવતા ગુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરી શકતો નથી. વ્યથિત અપીલકર્તાએ હાલની અપીલ દાખલ કરી.

અપીલનો નિકાલ કરવો અને આ બાબતને ઉચ્ચ અદાલતમાં મોકલવી, કોર્ટે,

ઠરાવ્યું: એ વાત એકદમ સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે કોઈ ચોક્કસ મુદ્દા પર સિંગલ જજ અથવા ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા મોટી બેન્ચ એટલે કે ડિવિઝન બેન્ચ અથવા ફુલ બેન્ચ અથવા બંધારણીય બેન્ચ, જેમ કે કેસ હોય, તેને રેફરન્સ કરવામાં આવે છે, ત્યારે મોટી બેન્ચ એવા મુદ્દા પર નિર્ણય લઈ શકતી નથી જે પ્રશ્ન સંદર્ભિત નથી. તાત્કાલિક કેસમાં, ડિવિઝન બેન્ચનો કોઈ સંદર્ભ ન (હતો) હોતો. સિંગલ જજને લાગ્યું કે દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને ડિવિઝન બેન્ચે આ કેસની સુનાવણી કરવી જોઈએ. કમનસીબે ડિવિઝન બેન્ચે સિંગલ જજ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી તે પણ કોઈ હકારાત્મક તારણ નોંધ્યું નથી કે શું દસ્તાવેજ પર અપીલકર્તા દ્વારા વિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે સ્પષ્ટપણે કરારના ઉદ્દેશનની કબૂલાત સ્થાપિત કરે છે. મૂળભૂત મુદ્દો એ પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત છે કે શું માંગ પર મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેની ઉચ્ચ અદાલતની ખંડપીઠે તપાસ કરી ન હતી.[૨૪૮-સી-ડી-ઈ; ૨૪૯-બી-ડી]

કેશોનાથ ખુરાના વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય., [૧૯૮] ૧ સપો. એસ.સી.સી. ૩૮; સમરેશ ચંદ્ર બોઝ વિરુદ્ધ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, બર્દવાન અને અન્ય., [૧૯૭૨] ૨ એસ.સી.સી. ૪૭૬ અને કે.સી.પી. લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય., (૧૯૯૫) સપો. (૩) એસ.સી.સી. ૪૬૬, પર આધાર રાખ્યો.

કેરળ હાઈકોર્ટના એર્નાકુલમ ખાતેના ૨૩.૩.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, ઓ.પી. નં. ૭૩૮૧૫/૧૯૯૯ માં. સાથે સી.એ. નં.૩૨૧૧/૨૦૦૬.

અપીલકર્તા તરફે હરીશ બીરન, એન. રાવ અને રાધા શ્યામ જેના.

પ્રતિવાદીઓ તરફે બીના પ્રકાશ, જી. પ્રકાશ અને બીવી દીપક (ટી.કે. દીપક એન્ડ કંપની માટે). કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી. આ અપીલમાં પડકાર એ કેરળ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાને છે કે પ્રતિવાદી નં.૧ પાસેથી કરવામાં આવેલા અને માંગવામાં આવેલા નુકસાનની માત્રાને કાયદેસર રીતે (મળવાપાત્ર ન હતી) ટકાવી શકાતી નથી અને તે મુજબ તેને રદ કરવામાં આવી હતી.રિટ પિટિશનને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ મૂકવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ વિદ્વાન સિંગલ જજ એટલે કે (સમય) મર્યાદાના પ્રશ્ન દ્વારા ઉલ્લેખિત પ્રશ્નને કાયદા અનુસાર યોગ્ય અધિકારી દ્વારા ચુકાદો આપવા માટે ખુલ્લો મૂકવામાં આવ્યો હતો.

ટૂંકમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:—

પ્રતિવાદી નં.૧ એ (તા.) ૧૬.૦૫.૧૯૮૮ ના રોજ કેરળ રાજ્ય વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી સંગ્રહાલય અને સંલગ્ન સિવિલ વર્ક્સના પ્લેનેટોરિયમ બિલ્ડિંગના નિર્માણ માટે અપીલકર્તા-કેરળ રાજ્ય વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, તિરુવનંતપુરમ સાથે ઇ. એક્સ. ટી. પી.૧ કરાર કર્યો હતો, જે ત્રાવણકોર કોચીન સાહિત્યિક અને વૈજ્ઞાનિક સમાજ નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૯૫ હેઠળ નોંધાયેલ સોસાયટી છે. પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદ ઉભો થતાં, અપીલકર્તા દ્વારા (તા.) ૦૩.૧૧.૧૯૮૯ ના રોજ જારી કરાયેલ ઇ.એક્સ.ટી. પી.૨ સમાપ્તિ નોટિસ દ્વારા કરાર સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો. ઇ.એક્સ.ટી. પી.૨ પછી પ્રતિવાદી નં.૧ ના મેનેજિંગ પાર્ટનર તરફથી ઇ.એક્સ.ટી. આર.૧ (c) પત્ર આવ્યો જેમાં

કથિત રીતે કરારના ભંગની કબૂલાત કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૧ ને તારીખ ૦૬.૧૧.૧૯૯૦ ના રોજ દાવા ની નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી જેનો જવાબ ૩૧.૧૨.૧૯૯૦ ના એક્સ્ટ. પી. ૩ મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો જેમાં કથિત ભંગને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો અને પ્રતિ-દાવો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી નં. ૧ મુજબ, એક્સ્ટેન્શન પ૩ પછી લાંબી મૌન હતી, જે (તા.) ૧૨.૦૧.૧૯૯૮ ના રોજ તોડવામાં આવી હતી, જે દિવસે તેને રેવન્યુ રિકવરી એક્ટ ૧૯૬૮ ની કલમ ૩૪ હેઠળ નાયબ તહસીલદાર (આરઆર), તિરુવનંતપુરમ તરફથી એક્સ્ટેન્શન પ૪ ડિમાન્ડ નોટિસ મળી હતી, જેમાં તેને (તા.) ૧.૦૪.૯૭ થી ૧૨% ના દરે ભાવિ વ્યાજ સાથે રૂ. ૨૨,૧૦,૩૦૩/- ની રકમ મોકલવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. ઇ.એક્સ.ટી. પી. (૩૪) ૪ પ્રાપ્ત થયા પછી, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ મધ્યસ્થી અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૧૧ હેઠળ મધ્યસ્થી વિનંતી નં. ૨/૯૮ સાથે હાઈકોર્ટમાં અરજી કરી, જેથી ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ કરાર હેઠળ કાર્યના પ્રદર્શન અંગે પક્ષકારો વચ્ચેના તમામ વિવાદો અને મતભેદોના નિરાકરણ માટે મધ્યસ્થી નિમણૂક કરી શકાય. અપીલકર્તા દ્વારા વિનંતીનો (વાંધો) પ્રતિકાર કરવામાં આવ્યો હતો અને દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, અન્ય બાબતોની સાથે, ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ કરારમાં મધ્યસ્થી માટે કોઈ જોગવાઈ નથી. એવો પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ કરારના કલમ ૫૪ મુજબ, મધ્યસ્થી દ્વારા વિવાદોના નિરાકરણનો ચોક્કસ બાકાત છે અને ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ કરારમાંથી પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોને ઉકેલવા માટે ફક્ત તિરુવનંતપુરમ ખાતેની સિવિલ કોર્ટ જ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ફક્ત ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ માં આર્બિટ્રેશન કલમ નથી, તેનાથી વિપરીત, ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ ખાસ કરીને ઇ.એક્સ.ટી. પી. ૧ માંથી ઉદ્ભવતા વિવાદો અથવા દાવાઓના સમાધાનના માધ્યમ તરીકે આર્બિટ્રેશનને નકારી કાઢે છે. આ દલીલો સ્વીકારીને હાઈકોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી. હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપરોક્ત આદેશ પસાર થયા પછી, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ એક્સ્ટેન્શન પી ૪ ડિમાન્ડ નોટિસ રદ કરવા અને અન્ય રાહતો માટે ઓ.પી. નં. ૨૨૬૩૩/૯ (૯૮) એસ રિટ અરજી દાખલ કરી હતી, જેનો નિકાલ (તા.) ૧૭/૧૧/૯૮ ના ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જિલ્લા કલેક્ટરને ચુકાદાની નકલ મળ્યાની તારીખથી એક મહિનાની અંદર પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત પર વિચાર કરવા અને આદેશો પસાર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત મુજબ જિલ્લા

કલેક્ટર દ્વારા આદેશ જારી કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, ઇ.એક્સ.ટી. પી.૪ દ્વારા પુરાવા મુજબ માંગણી નોટિસ પર રોક લગાવવામાં આવી હતી. ચુકાદાના અનુસંધાનમાં, જિલ્લા કલેક્ટરે એક્સ્ટેન્શન પી.એસ.ને નકારી કાઢતો આદેશ પસાર કર્યો. જિલ્લા કલેક્ટરના આદેશ દ્વારા એક્સ્ટેન્શન પી.એસ.ને નકારી કાઢ્યા બાદ એક્સ્ટેન્શન પી.૪ (મોકુફ) પુનઃજીવિત કરવામાં આવ્યો અને પ્રતિવાદી નં.૧ ને પ્રતિવાદી નં.૧ ના જોખમ અને ખર્ચે કામ ફરીથી ગોઠવવામાં અપીલકર્તા દ્વારા થયેલા નુકસાન તરીકે ઉદ્દેખિત રકમ ચૂકવવાનું કહેવામાં આવ્યું. આ તબક્કે, ઉક્ત પ્રતિવાદીએ હાઈકોર્ટમાં રિટ અરજી દાખલ કરીને વિનંતી કરી હતી કે પ્રમાણપત્રની રિટ અથવા અન્ય કોઈપણ યોગ્ય રિટ, નિર્દેશ અથવા આદેશ જારી કરવામાં આવે જે ઓર્ડર અને ઇ.એક્સ.ટી. પી.૪ ડિમાન્ડ નોટિસને ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી ગણાવે અને એવી રિટ ઓફ મેન્ડમસ જારી કરવામાં આવે કે જે જાહેર કરે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ સામે કાયદાની અદાલત અથવા અન્ય કોઈપણ સ્વતંત્ર ન્યાયિક/અર્ધ-ન્યાયિક સંસ્થા દ્વારા પૂર્વ નિર્ણય અને અન્ય રાહતો પછી જ મહેસૂલવસૂલાતની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય છે.

જ્યારે રિટ અરજી વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી, ત્યારે રિટ-અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કરારનો ભંગ (મંજૂર કરવામાં) સ્વીકારવામાં આવતો નથી, તેથી પ્રથમ પ્રતિવાદી (હાલના અપીલકર્તા), કરારના બીજા પક્ષકારની સ્થિતિમાં, રિટ-અરજદાર તરફથી કથિત ડિફોલ્ટને કારણે તેને થયેલા નુકસાનનું એકપક્ષીય મૂલ્યાંકન કરી શકતો નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઇ.એક્સ.ટી. પી.૪ મુજબ માંગવામાં આવેલી રકમ સમય (મર્યાદિત) પ્રતિબંધિત છે. રિટ-અરજદારની વધુ દલીલ એ હતી કે સમગ્ર કાર્યવાહી પર પ્રતિબંધ હોવાથી, સમયબદ્ધ દેવું મહેસૂલ વસૂલાતની કાર્યવાહીનો (આધાર) આશરો લઈને વસૂલ કરી શકાતું નથી. પ્રથમ પ્રતિવાદી (વર્તમાન અપીલકર્તા) નું વલણ એ રાજ્યની માલિકીની સોસાયટી છે અને તેથી, મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૧૨ (ટૂંકમાં 'મર્યાદા અધિનિયમ') લાગુ પડે છે અને તે દ્રષ્ટિએ, ઉઠાવવામાં આવેલી માંગ સમયસર છે. ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન સિંગલ જજને લાગ્યું કે આ બાબતને ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ મૂકવી જોઈએ.

ડિવિઝન બેન્ચે એ આધાર પર કાર્યવાહી કરી કે જાણે મુખ્ય પ્રશ્ન જે વિચારણા માટે ઉભો થયો હોય તે એ હતો કે કરારની શરતોનો ભંગ ક્યાં

સ્વીકારવામાં આવતો નથી, શું કરાર કરનાર માટે ભંગના વિવાદિત પ્રશ્ન પર નિર્ણય લેવાનો તેમજ ભંગથી થતા નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવાનો માર્ગ ખુલ્લું છે. જોકે હાઇકોર્ટે એ હકીકતની નોંધ લીધી છે કે અપીલકર્તાઓએ દસ્તાવેજ આર.૧ (C) પર આધાર રાખ્યો હતો અને દાવો કર્યો હતો કે કરારનો ભંગ થયો હતો જેના પરિણામે કરાર સમાપ્ત થયો હતો, પ્રતિવાદી નં.૧ એ આ સ્થિતિનો વિરોધ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે દસ્તાવેજ અંક.-પી.૩ માંથી જોવા મળે છે તેમ કરારનો કોઈ ભંગ થઈ શકતો નથી. ઉચ્ચ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવી કે કરાર કરનાર પક્ષોમાંથી કોઈ એક ઉદ્બંધનના વિવાદિત પ્રશ્ન પર ચુકાદો આપી શકે નહીં તેમજ ઉદ્બંધનથી થતા નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરી શકે નહીં. જો કે, તેણે નોંધ્યું હતું કે જ્યાં કોઈ વિવાદ ન હોય અથવા શરતોના ઉદ્બંધન અંગે કરાર કરનારા પક્ષો વચ્ચે સર્વસંમતિ હોય ત્યાં સ્થિતિ અલગ હશે. આવા કિસ્સામાં કરારનો પક્ષ હોવા છતાં રાજ્યનો અધિકારી કરારની કલમ ૧૨ની ચોક્કસ શરતોને ધ્યાનમાં રાખીને નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવાના તેના અધિકારની અંદર હશે.

અપીલના સમર્થનમાં, અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કરારના ઉદ્બંધન અંગે કોઈ વિવાદ નથી.હકીકતમાં, (તા.) ૧૪.૦૨.૧૯૯૦ અંક-આર ૧ (સી) તારીખના પત્રમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે કરારનો ભંગ થયો હતો.દસ્તાવેજના સંબંધિત ભાગો નીચે મુજબ વાંચે છે:

"અમે સંપૂર્ણપણે સમજીએ છીએ કે તત્કાલીન જનરલ મેનેજર શ્રીકુમારે દરોમાં વધારો કરવાની માંગ કરતી ઉપરોક્ત માંગ સંમત થયેલા કરારની (શરતો ની) ભાવના વિરુદ્ધ છે અને તેથી જ સંગ્રહાલય અને સરકારે જોખમ અને ખર્ચ વિના અન્ય કોઈ એજન્સી દ્વારા કામને ફરીથી ગોઠવવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

તેથી, અમે તમને નમ્રતાથી વિનંતી કરીએ છીએ કે કૃપા કરીને અમને ઉપર ઉલ્લેખિત કંપનીનો પત્ર પાછો ખેંચવાની મંજૂરી આપો અને અમારી કંપની દ્વારા ઉપરોક્ત કામ પ્રદાન કરો.

૧. અમે અગાઉ સંમત થયા છીએ તે કામના તમામ સમય (અવધી માં) ના દરમાં કોઈ ફેરફાર કર્યા વિના કામ પૂર્ણ કરવા માટે અમે તૈયાર છીએ.

૨. અમે સંગ્રહાલય દ્વારા કોઈ પણ મોબિલાઈઝેશન એડવાન્સ આપ્યા વિના તમામ પાસાઓમાં કામ પૂર્ણ કરવા માટે તૈયાર છીએ.

૩. અમે તમામ બાબતોમાં કામ પૂર્ણ કરવા માટે ૧૨ મહિનાનો સમય લંબાવવાની વિનંતી કરીએ છીએ અને અમે તે અગાઉથી પૂર્ણ કરવા માટે અમારા શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો કરીશું " .

તે આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ તે વિવાદિત ન હતું કે કરારનો ભંગ થયો હતો. હકીકતમાં, દાવો સમય દ્વારા (મર્યાદિત) પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ એકમાત્ર મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. વલણ એ હતું કે સમયબદ્ધ માંગને મહેસૂલ વસૂલાતની કાર્યવાહી દ્વારા લાગુ કરી શકાતી નથી. આ તે મુદ્દો હતો જે વિવાદનો વિષય બને છે અને તે બાબતના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન સિંગલ જજને લાગ્યું કે આ બાબતની સુનાવણી ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા થવી જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા કોઈ ચોક્કસ મુદ્દા પર ડિવિઝન બેન્ચને સંદર્ભ આપવામાં આવે છે, ત્યારે ડિવિઝન બેન્ચ તે મુદ્દાથી આગળ જઈ શકે નહીં અને અન્ય બાબતો નક્કી કરી શકે નહીં.

જવાબમાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ ના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે હકીકતમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા કોઈ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો નથી, જેમણે ફક્ત એટલું જ ઠરાવ્યું હતું કે મામલાના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને કેસની સુનાવણી ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા થવી જોઈએ.તે પણ રજૂ કરવામાં આવે છે કે કરારની શરતોના ઉદ્ધાન અંગે વિવાદ હતો.

એ વાત એકદમ સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે કોઈ ચોક્કસ મુદ્દા પર કોઈ વિદ્વાન સિંગલ જજ અથવા ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા મોટી બેન્ચ એટલે કે ડિવિઝન બેન્ચ અથવા ફુલ બેન્ચ અથવા બંધારણીય બેન્ચ, જે પણ (કોઈ પણ) કેસ હોય, તેને સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે મોટી બેન્ચ એવા મુદ્દા પર નિર્ણય લઈ શકતી નથી જે પ્રશ્ન સંદર્ભિત નથી.

(જુઓ: કેશા નાથ ખુરાનુ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અન્યો., [૧૯૮૧] સપ. એસ. સી. સી. ૩૮, સમરેશ ચંદ્ર બોઝ વિરુદ્ધ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, બર્દવાન અને અન્ય, [૧૯૭૨] ૨ એસ.સી.સી. ૪૭૬ અને કે.સી.પી. લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૯૫) સપ. ૩ એસસીસી ૪૬૬).

આપણે જોઈએ છીએ કે વિદ્વાન સિંગલ જજ પહેલાં વ્યવહારીક રીતે કોઈ વિવાદ ન (હતો) હોતો કે કરારની શરતોનો ભંગ થયો હતો. હકીકતમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ નીચે મુજબની સ્થિતિની નોંધ લીધી:

"તા.૨૫.૧૧.૧૯૮૯ ની અસર સાથે કરારની સમાપ્તિનો પ્રશ્ન વિવાદિત નથી. અરજદારે સમાપ્તિ આદેશને પડકાર્યો ન હતો. કરારની શરતો મુજબ, જો તે ફરીથી ટેન્ડર કરવામાં આવે છે, તો ફરીથી ટેન્ડરની રકમમાં તફાવત અને થયેલા નુકસાનની ચુકવણી અરજદારે પ્રવાહી નુકસાનની ઉપરાંત કરવાની રહેશે.

વિદ્વાન સિંગલ જજ એ પણ નોંધ્યું હતું કે રિટ અરજદારની મુખ્ય દલીલ એ હતી કે માંગવામાં આવેલી રકમ સમય પ્રતિબંધિત હતી. કેરળ રેવન્યુ રિકવરી એક્ટ, ૧૯૬૮ની કલમ ૭૧નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.તેથી, વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે માંગ સાચી હોય તો પણ આ બાબત સમય (મર્યાદિત) પ્રતિબંધિત હોય ત્યારે તેને મહેસૂલ વસૂલાતની કાર્યવાહી દ્વારા લાગુ કરી શકાતી નથી.તેનાથી વિપરીત અપીલકર્તાઓનું વલણ એ હતું કે સોસાયટી રાજ્યની માલિકીની છે અને તેથી, મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૧૨ લાગુ પડે છે અને માંગ સમયસર ઉઠાવવામાં આવી હતી.

(વિરોધપક્ષની) હરીફની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા એકલ ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો હતો કે વિવાદની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને આ મામલાની સુનાવણી ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા થવી જોઈએ.

કમનસીબે ડિવિઝન બેન્ચે વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી.તે પણ કોઈ હકારાત્મક તારણ નોંધ્યું નથી કે શું દસ્તાવેજ પર અપીલકર્તા દ્વારા વિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે સ્પષ્ટપણે કરારના ઉદ્દેશનની કબૂલાત સ્થાપિત કરે છે.ઉપર ટાંકવામાં આવેલા વિદ્વાન સિંગલ જજના આદેશનો ભાગ સૂચવે છે કે જ્યારે તા.૧૪/૦૨/૧૯૯૦ તારીખના પત્રના સંદર્ભમાં વાંચવામાં આવે ત્યારે કોઈ વિવાદ થયો ન હતો.

કમનસીબે ડિવિઝન બેન્ચે વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી.તે પણ કોઈ હકારાત્મક તારણ નોંધ્યું નથી કે શું દસ્તાવેજ પર અપીલકર્તા દ્વારા વિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે સ્પષ્ટપણે કરારના ઉદ્દેશનની કબૂલાત સ્થાપિત કરે છે.ઉપર ટાંકવામાં

આવેલા વિદ્વાન સિંગલ જજના આદેશનો ભાગ સૂચવે છે કે જ્યારે તા.૧૪/૦૨/૧૯૯૦ તારીખના પત્રના સંદર્ભમાં વાંચવામાં આવે ત્યારે કોઈ વિવાદ થયો ન હતો.

જેમ કે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે યોગ્ય રીતે દલીલ કરી હતી કે શું માંગ પર મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત મૂળભૂત મુદ્દો.(હતો) ઉપર નોંધ્યા મુજબ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આ પ્રશ્નની તપાસ કરી ન હતી.

ઉપરનો પ્રશ્ન એ છે કે અમે ડિવિઝન બેન્ચના આદેશને બાજુ પર મૂકીએ છીએ અને આ બાબતને નવેસરથી વિચારણા માટે પરત મોકલીએ છીએ, જે તપાસને આ પ્રશ્ન સુધી મર્યાદિત કરે છે કે શું માંગ પર મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે કે કેમ.તા.૦૧.૧૦.૧૯૯૯ તારીખનો વચગાળાનો આદેશ ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા મામલાનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી અમલમાં રહેશે.અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે માત્ર વચગાળાનું રક્ષણ આપવામાં આવ્યું હોવાથી તેને ગુણદોષ પર અભિપ્રાયની અભિવ્યક્તિ ગણવામાં આવશે નહીં.

અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે. કોઈ ખર્ચ નહીં.

અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.